

УДК 657

Порівняльний аналіз тенденцій розвитку транспортного сектору України та Рівненської області

Лазаришин А.В.

аспірант

Національного університету водного господарства та природокористування

У статті охарактеризовано динаміку основних оціночних показників розвитку транспортного сектору України. Досліджено стан та напрями розвитку транспортного сектору Рівненської області. Здійснено порівняння вантажних перевезень і перевезень пасажирів транспортом загалом та автотранспортом зокрема. Оцінено динаміку обсягів реалізованих послуг транспортними підприємствами. Проаналізовано динаміку фінансових результатів транспортних підприємств.

Ключові слова: транспортний сектор, розвиток, автотранспорт, перевезення, аналіз, тенденції.

Лазаришин А.В. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРА УКРАИНЫ И РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье охарактеризована динамика основных оценочных показателей развития транспортного сектора Украины. Исследовано состояние и направления развития транспортного сектора Ровенской области. Осуществлено сравнение грузовых перевозок и перевозок пассажиров транспортом в целом и автотранспортом в частности. Оценена динамика объемов реализованных услуг транспортными предприятиями. Проанализирована динамика финансовых результатов транспортных предприятий.

Ключевые слова: транспортный сектор, развитие, транспорт, перевозки, анализ, тенденции.

Lazarishin A.V. COMPARATIVE ANALYSIS OF DEVELOPMENT TRENDS TRANSPORT SECTOR OF UKRAINE AND RIVNE REGION

The article described the trend in key performance indicators development of transport industry of Ukraine. The status and directions of development of transport sector of Rivne region has been investigated. Realized comparison of freight transport and passenger transportation by transport in general and vehicles in particular. Dynamics of volumes of realized services of the transport companies estimated. Dynamics of financial results of transport companies analyzed.

Keywords: the transport sector, development, vehicle, transportation, analysis, trends.

Постановка проблеми у загальному вигляді Транспорт відіграє надзвичайно важливу роль в економічній системі будь-якої країни світу. Адже від обсягів, швидкості та якості перевезень залежить своєчасність забезпечення підприємств різних форм власності матеріальними і трудовими ресурсами, а також виконання договірних зобов'язань підприємств із постачання готової продукції і товарів покупцям і замовникам. Тому від ефективності роботи транспортних підприємств залежить ефективність інфраструктурної політики держави загалом і кожного регіону України зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проведено багато досліджень щодо соціально-економічного значення транспортного сектору, його завдань, функцій, теоретико-методичних засад його державного регулювання, управління окремими транспортними підприємствами. Проблемама еко-

номіки та управління транспортним сектором присвячені дослідження науковців О.В. Бойко [1], З.П. Дзуліт [1], В.Л. Диканя [2], О.Г. Дейнеки [2], О.І. Никифорок [3], І.М. Писаревського [2], Ю.В. Соболева [2] та ін.

Однак недостатньо вивченими є питання, пов'язані з моніторингом тенденцій розвитку транспортного сектору в Україні загалом та Рівненській області зокрема з позицій урахування їх позитивних і негативних факторів для потреб аналітичного забезпечення управління автотранспортними підприємствами. У процесі опрацювання статистичної інформації по Україні та Рівненській області з використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження проаналізовано динаміку основних оціночних показників, пов'язаних з обсягами наданих послуг у розрізі вантажних і пасажирських перевезень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення

основних тенденцій розвитку суб'єктів господарювання транспортного сектору на основі узагальнення статистичної інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транспортний сектор у всіх національних економіках відіграє надзвичайно важливу роль – він забезпечує потоки матеріальних і трудових ресурсів, безперерйну роботу інших секторів економіки, є самостійним джерелом формування валового внутрішнього продукту. Як зазначає О.І. Никифорок, транспорт і продукція транспорту, а саме послуги із транспортування вантажів і пасажирів та користування інфраструктурою є важливими у розвитку економічних відносин, виробництва та збуту продукції і послуг. В умовах глобалізації та процесах посилення регіональної інтеграції ефективність і якість транспортних та інфраструктурних послуг є істотними факторами у забезпеченні конкурентоспроможності країн та регіонів [3, с. 5]. У таблиці 1 наведено динаміку валового внутрішнього продукту транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності за період 2010-2015 років.

Таблиця 1
Динаміка валового внутрішнього продукту України за 2010-2015 рр. (сформовано автором з використанням [4])

Роки	Всього ВВП, млн. грн.	ВВП транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	У% до всього ВВП
2010	1 079 346	83 027	7,69
2011	1 299 991	103 179	7,94
2012	1 404 669	98 859	7,04
2013	1 465 198	104 483	7,13
2014 ¹	1 586 915	100 889	6,36
2015 ¹	1 979 458	131 209	6,63
2015 у % до 2010	183,4	158,0	-1,06 в.п.
2015 у % до 2014	124,7	130,0	0,27 в.п.

¹ – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Аналізуючи показники валового внутрішнього продукту України за період з 2010 року по 2015 рік, потрібно від-

значити стійку тенденцію до зростання показників ВВП з 1 079 346 млн. грн. у 2010 році до 1 979 458 млн. грн. у 2015 році (на 900 112 млн. грн., або на 83,4%). Також із 2010 року по 2015 рік простежується зростання частки транспортної сфери у ВВП з 83 027 млн. грн. у 2010 році до 131 209 млн. грн. у 2015 році (на 48 182 млн. грн.).

Таблиця 2
Динаміка вантажних перевезень в Україні за 2000-2015 рр. (сформовано автором з використанням [4])

Роки	Перевезено вантажів, млн. т	В тому числі автомобільним транспортом	Вантажо-оборот, млрд. ткм	В тому числі автомобільним транспортом
2000	672,1	-	369,2	-
2001	752,1	-	384,5	-
2002	770,1	161,4	398,1	12
2003	855,8	176,0	450,7	14,1
2004	826,9	124,4	469,4	15,3
2005	809,3	126,5	460,6	19,7
2006	858,4	154,8	477,2	25,3
2007	902,7	169,7	496,4	29,4
2008	891,8	186,6	491,7	37,4
2009	695,7	140,0	380,0	33,9
2010	755,3	158,2	404,6	38,7
2011	811,7	178,3	426,4	36,4
2012	772,8	179,0	394,6	39,2
2013	757,6	183,5	379,0	40,5
2014 ¹	671,2	178,4	335,1	37,8
2015 ¹	601,0	147,3	315,3	34,4
2015 р. у % до 2000 р.	89,4	-	85,4	-
2015 р. у % до 2014 р.	89,5	82,6	94,1	91,0

¹ – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

² – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

У 2015 році порівняно з 2014 роком показники зросли на 30 320 млн. грн. Крім цього, потрібно відзначити динаміку щодо зменшення відсоткової частки ВВП транспортного сектору у відсотковому еквіваленті до всього ВВП України за 2010-2015 роки: у 2015 році порівняно з 2010 роком показники зменшились із 7,69% до 6,63% – на 1,0 відсоткових

пункти, однак необхідно відзначити також зростання цього показника у 2015 році порівняно з 2014 роком – на 0,27 в. п.

На цю динаміку суттєво впливали зміни в обсягах вантажних і пасажирських перевезень (таблиця 2). Відстежуючи динаміку вантажних перевезень, варто зазначити, що в Україні у 2000-2013 роках їх обсяг постійно зростав із 672,1 млн. т у 2000 році до 757,6 млн. т у 2013 році (на 12,7%), та внаслідок складної політичної і соціально-економічної ситуації у 2014-2015 роках простежується спад обсягів вантажних перевезень.

У 2015 році порівняно з 2000 роком скорочення обсягів становило 71,1 млн. т, а порівняно з 2014 роком – 70,2 млн. т. У відсотковому відношенні у 2015 році порівняно з 2014 роком відбулося зменшення обсягу вантажних перевезень на 10,5%. Це пов'язано з переорієнтацією напрямів розвитку економіки країни. Також протягом 2002-2015 років відбулося збільшення частки вантажних перевезень автомобільним транспортом у загальній кількості вантажних перевезень із 21,0% у 2002 році до 24,5% у 2015 році.

Також, аналізуючи показники вантажообороту України за 2000-2015 роки, простежується динаміка зростання обсягів вантажообороту з 369,2 млрд. ткм у 2000 році до 379,0 млрд. ткм у 2013 році (на 9,8 млрд. ткм, або на 2,6%). Починаючи з 2014 року відзначаємо спад обсягів вантажообороту автомобільним транспортом. Так, у 2015 році порівняно з 2000 роком зменшення обсягів становило 53,9 млрд. ткм, а порівняно з 2014 роком – 19,8 млрд. ткм. У відсотковому відношенні у 2015 році порівняно з 2000 роком відбулося зменшення обсягів вантажообороту на 14,6%, у 2015 році порівняно з 2014 роком – на 5,9%. Також за період із 2002 року по 2015 рік простежується відчутне збільшення частки вантажообороту автомобільним транспортом від загальної кількості вантажообороту України з 3,0% у 2002 році до 10,9% у 2015 році.

Відбулися також зміни в обсягах пасажирських перевезень за аналізований період (таблиця 3). Аналізуючи пасажирські перевезення в Україні, можна зазначити, що упродовж 2002-2015 років приблизно 50% усіх пасажирських перевезень здійснювалося за допомогою автомобільного транспорту. Також у період із 2002 року по 2015 рік простежується динаміка збільшення кількості перевезених пасажирів із 3565,0 млн. у 2002 році до 5175,7 млн. у 2015 році (на 1610,7 млн. пас,

або на 45,18%). У відсотковому відношенні у 2015 році порівняно з 2002 роком кількість перевезених пасажирів збільшилася на 45,2%, а порівняно з 2014 роком – зменшилася на 12,3%. Це в основному пов'язано зі зростанням тарифів на перевезення та зниженням рівня платоспроможності населення, здорожчанням паливно-мастильних матеріалів, переорієнтацією пасажиропотоку на більш дешевший залізничний транспорт, а також структурними змінами у напрямках пасажиропотоків.

Таблиця 3

Динаміка пасажирських перевезень в Україні за 2000-2015 рр. (сформовано автором з використанням [4])

Роки	Перевезено пасажирів, млн.	У тому числі автомобільним транспортом	Пасажирооборот, млрд. пас. км	У тому числі автомобільним транспортом
2002	3565,0	3090,6	89,1	36,2
2003	3778,2	3290,7	95,8	40,2
2004	4187,7	3720,3	104,7	47,5
2005	4302,3	3840,2	111,4	52,8
2006	4453,9	3987,8	116,3	54,2
2007	8835,0	4174,1	144,4	56,2
2008	8331,2	4368,7	147,3	61,4
2009	7274,1	4012,9	130,1	55,3
2010	6837,7	3719,4	129,8	52,1
2011	6972,9	3604,6	134,2	51,4
2012	6812,3	3448,7	132,5	50,4
2013	6620,0	3340,8	128,5	49,1
2014 ¹	5899,5	2915,3	106,1	42,7
2015 ²	5175,7	2259,8	97,3	34,8
2015 р. у % до 2002 р.	145,2	73,1	109,2	96,1
2015 р. у % до 2014 р.	87,7	77,5	91,7	81,5

¹ – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

² – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Частка пасажирів, перевезених автомобільним транспортом, щодо загальної кількості перевезень по Україні протягом 2002-2013 років має тенденцію до зростання із 3090,6 млн. у 2002 році до 3340,8 млн. у 2013 році (на 250,2 млн., або на 8,1%).

**Динаміка вантажних перевезень
по Рівненській області за 2006-2015 рр.
(сформовано автором
з використанням [4])**

Роки	Перевезено вантажів, тис. т	В тому числі автомобільним транспортом	Вантажооборот, млн. ткм	В тому числі автомобільним транспортом
2006	13 643,6	3590,9	10 287,7	998,1
2007	15 198,7	4122,4	10 668,3	1011,1
2008	14 934,8	4753,2	10 535,7	1188,7
2009	10 151,2	3186,5	7488,4	993,4
2010	14 041,2	3868,9	9402,4	1284,6
2011	16 021,0	4627,2	9633,0	1129,8
2012	14 931,1	4011,0	8709,5	1079,6
2013	14 896,2	3656,6	9483,4	1065,8
2014	14 308,9	3569,7	9606,3	1074,3
2015	10 865,5	2059,3	9699,5	989,4
2015 р у % до 2006р.	79,6	57,3	94,3	99,1
2015 р. у % до 2014 р.	75,9	57,7	101,0	92,1

У 2014-2015 роках показники знизились. Зокрема, у відсотковому відношенні у 2015 році порівняно з 2002 роком частка пасажирів, перевезених автомобільним транспортом, зменшилася на 26,9%, а порівняно з 2014 роком – на 22,5%. Це пов'язано з припиненням функціонування деяких автомобільних шляхів, зміною пасажиропотоків.

Відстежуючи динаміку пасажирообороту в Україні за 2002-2015 роки, потрібно відзначити стійку тенденцію до зростання показників пасажирообороту з 89,1 млрд. пас. км у 2002 році до 97,3 млрд. пас. км у 2015 році (на 8,2 млрд. пас. км, або на 9,2%). У відсотковому відношенні у 2015 році порівняно з 2002 роком відбулося збільшення пасажирообороту на 9,2%, а порівняно з 2014 роком відбулося зменшення пасажирообороту на 8,3%. Частка пасажирообороту автомобільним транспортом у загальній кількості пасажирообороту України у період 2002-2014 років постійно зростала з 36,2 млрд. пас. км у 2002 році до 42,7 млрд. пас. км у 2014 році (на 6,5 млрд. пас. км, або на 18%). У 2015 році порівняно з 2002 роком показники зменшилися на 1,4 млрд. пас. км, або на 3,9%. Також у 2015 році порівняно з 2014 роком показники зменшилися на 7,9 млрд. пас. км, або на 18,5%.

З метою порівняння тенденцій у вантажних перевезеннях проведемо аналіз їх динаміки у Рівненській області та в Україні (таблиця 4).

Аналізуючи динаміку вантажних перевезень по Рівненській області за період із 2006 року по 2015 рік, варто відзначити стійку тенденцію до зменшення обсягів перевезених вантажів із 13 643,6 тис. т у 2006 році до 10 865,5 тис. т у 2015 році (на 27 781,0 тис. т, або на 20,4%). Також варто виділити зменшення частки перевезених вантажів автомобільним транспортом на 42,7% за аналізований період. Спостерігається зменшення обсягів вантажообороту з 10 287,7 млн. ткм у 2006 році до 9699,5 млн. ткм у 2015 році (на 588,2 млн. ткм, або на 5,7%). У 2015 році порівняно з 2014 роком показники збільшилися на 1%, або на 93,2 млн. ткм.

Порівняльний аналіз динаміки вантажних перевезень в Україні загалом та в Рівненській області показав, що темпи росту перевезення вантажів у Рівненській області значно нижчі, ніж по Україні загалом – відповідно 79,6% та 89,4% у 2015 році порівняно з 2006 роком та 75,9% і 89,5% у 2015 році порівняно з 2014 роком.

Водночас вантажооборот в області значно перевищує середні значення в державі – 101,0% проти 94,1% у 2015 році порівняно з 2014 роком.

У частині пасажирських перевезень також спостерігається суттєва відмінність в динаміці показників по Україні загалом та по Рівненській області зокрема (таблиця 5).

Аналізуючи динаміку пасажирських перевезень по Рівненській області за 2006-2015 роки, спостерігаємо стійку тенденцію до зменшення кількості перевезених пасажирів із 140,6 млн. у 2006 році до 138,3 млн. у 2015 році (на 2,3 млн., або на 1,6%). У 2015 році порівняно з 2014 роком показники збільшилися на 5,8 млн., або на 4,4%, що є позитивним. Також має місце незначне зменшення частки пасажирів, перевезених автомобільним транспортом, із 94,2 млн. у 2006 році до 93,3 млн. у 2015 році – на 0,9 млн., або на 1%. Крім цього, простежується стійка тенденція до зменшення обсягів пасажирообороту з 2948,7 млн. пас. км у 2006 році до 2483,6 млн. пас. км у 2015 році (на 465,1 млн. пас. км, або на 15,8%).

У 2015 році показники зросли порівняно з 2014 роком на 100,6 млн. пас. км, або на

4,2%. Також відзначається стійка тенденція до зменшення обсягу пасажирообороту автомобільним транспортом із 1525,9 млн. пас. км у 2006 році до 1098,5 млн. пас. км у 2015 році – на 427,4 млн. пас. км.

Таблиця 5

Динаміка пасажирських перевезень в Рівненській області за 2006-2015 рр. (сформовано автором з використанням [4])

Роки	Перевезено пасажирів, млн.	В тому числі автомобільним транспортом	Пасажирооборот, млн. пас. км	В тому числі автомобільним транспортом
2006	140,6	94,2	2948,7	1525,9
2007	139,2	97,5	3102,0	1733,4
2008	137,6	90,0	2980,9	1548,3
2009	137,4	91,6	2535,9	1215,4
2010	135,7	94,0	2496,9	1175,6
2011	136,5	97,8	2446,1	1095,4
2012	132,3	96,0	2434,9	1204,7
2013	129,8	98,7	2466,7	1246,4
2014	132,5	100,2	2383,0	1221,1
2015	138,3	93,3	2483,6	1098,5
2015 р. у % до 2014 р.	104,4	93,1	104,2	90,0

Зіставлення динаміки пасажирських перевезень по Рівненській області та Україні загалом засвідчило, що темпи росту кількості перевезених пасажирів були суттєво вищими у Рівненській області порівняно з показниками по Україні загалом – відповідно 104,4% та 87,7% у 2015 році проти 2014 року. Аналогічним є характер відношення за показником пасажирообороту – 104,2% та 91,7%.

Узагальнюючи вищенаведене, можна дійти висновку, що загалом на фоні позитивної динаміки основних показників, що характеризують надання транспортних послуг протягом 2000-2013 років, протягом періоду 2014-2015 років спостерігаються певні спадні тенденції, зумовлені кризовими явищами в економіці країни.

Для їх подолання та з метою реалізації Транспортної стратегії України до 2020 року необхідно здійснити систему заходів, спрямованих на модернізацію ринку транспортних та інфраструктурних послуг, таких як:

- забезпечення відповідності тарифної політики якості послуг, що надаються;
- забезпечення потреби в перевезеннях необхідними типами рухомого складу;
- зниження часових витрат у здійсненні перевезень;
- забезпечення прозорих механізмів ціноутворення;
- забезпечення безпеки і надійності перевезень;
- забезпечення потреби в перевезеннях у необхідних типах рухомого складу;
- зниження часових витрат у здійсненні вантажоперевезень;
- забезпечення відповідності тарифної політики якості послуг, що надаються;
- забезпечення прозорих механізмів ціноутворення [3, с. 59].

Висновки з цього дослідження. Сталий розвиток транспортного сектору є необхідною передумовою соціально-економічного зростання держави загалом та окремих її регіонів, дієвим інструментом функціонування конкурентоспроможної економіки. Для формування ефективного механізму реалізації Транспортної стратегії України на період до 2020 року необхідно обов'язково враховувати тенденції основних оціночних показників, що системно характеризують транспортний сектор України загалом та окремих її регіонів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко О.В. Сталий розвиток транспортної системи України / О.В. Бойко, З.П. Дзуліт // Науковий вісник НДТУ України. – 2013. – № 23(18). – С. 94-103.
2. Дикань В.Л. Єдина транспортна система: навчальний посібник / Дикань В.Л., Соболев Ю.В., Дейнека О.Г., Писаревський І.М. – Х.: ООО «Олант», 2002. – 288 с.
3. Никифорок О.І. Модернізація наземних транспортних систем України/ Олена Ігорівна Никифорок; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 440 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gov.stat.ua>